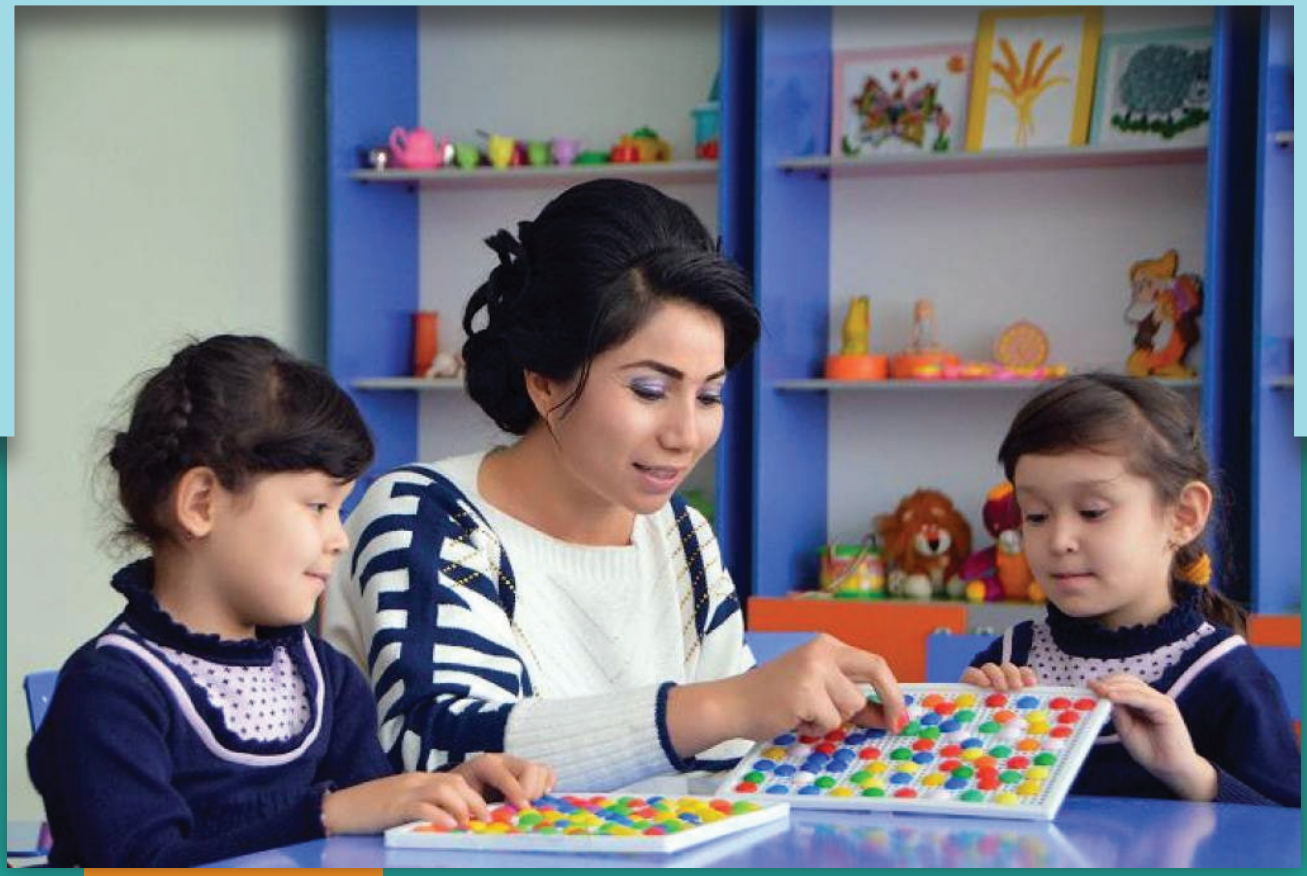
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(4)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 438 sahifa,
18-noyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi, Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDİTORİAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Zamonaviy ta'lim muhitida yoşlarni oilaviy hayotga va mas'uliyatli ota-onalikka tayyorlaşning pedagogik mexanizmlari 10
Asadova Mahliyo Nasimjon qizi

Maktabgaça ta'limda kommunikativ könikmalarni rivojlantirişda interaktiv pedagogik ta'limiy resurslardan foydalaniş metodikasi 14
Bektemirova Şevinç Şavkatjonovna

Maxsus harakatli öyinlar yordamida yoş gandbolçilarda qaror qabul qiliş tezligi va öyin tafakkurini şakllantiriş 19
Ibodullayev Suxrobek Xayrulla öğli

Pedagog kadrlarning kasbiy rivojlanişini boşqarişda zamonaviy menejment yondaşuvlari 23
Qosimova Şaxnoza Mirsaidovna, Jörayeva Nargiza Tairovna

Pedagog kadrlarning individual kasbiy rivojlaniş trayektoriyasini şakllantirişning pedagogik mexanizmlari ... 27
Abduxalimova Matlyuba Abdukarimovna, Jörayeva Nargiza Tairovna

Talabalarning kasbiy axborot kompetentligini individual va tabaqalaştirilgan yondaşuvlar asosida rivojlantiriş metodikasi 31
Yölçiyev Maş'albek Erkinoviç

Sun'iy intellekt bilan muloqot va uning şaxs qadriyatlariga ta'siri 34
Nurmuxamedov Bahodir Xolpulatovich

Jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarining raqamli kompetentligini takomillaştiriş 40
Karayev Voxid Şirinbekoviç

Boşlanğiç sinf öquvçilarining öqişga motivatsiyasini oşirişda "Kitob–Hamroh–Ovoz" integrativ modelidan foydalaniş 47
Mamasoliyeva Diyora Ilhomjon qizi, Sariyev Şarafjon Urozbayeviç

Elektron portfoliolarning ta'lim sifati bilan özaro boğliqligi va uni takomillaştirişning pedagogik imkoniyatlari 53
Kopbayeva Baxtigul Ziyadadinovna

Ta'lim oluvçilarga tabiiy fanlarni öqitişning nazariy asoslari 60
Kuyçiyeva Möjizaxon Abdumannobovna

Bölajak öqituvçilarning ma'naviy kompetentligini rivojlantiriş texnologiyasi samaradorligi 64
Mamajonov Ötkirbek Tojiddinoviç

Keys-texnologiyalarning maktabgaça ta'lim jarayonidagi imkoniyatlari 69
Omonullayeva Dilfuza Asadulla qizi

Yengil darajali aqli zaif maktabgaça yoşdagi bolalarni ertak terapiyasi vositasida ijtimoiylaştiriş metodikasi ... 73
Qöçqarova Öğiljon Umar qizi

Bölajak biologiya öqituvçilarining pragmatik fikrlaşini kasbiy-pedagogik keyslar asosida rivojlantiriş metodikasi 77
Raxmatov Uçkun Ergaşeviç

5-6 yoşli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yeçiş qobiliyatining tarkibiy qismlari va rivojlanganlik mezonlari 84
Tillayeva Vasila Öktam qizi

Milliy pedagogik meros vositasida bölajak pedagogika öqituvçilarida gender madaniyatini rivojlantiriş 89
Xayrullayeva Nigora Jamolxonovna

Bölajak ingliz tili öqituvçilari kasbiy refleksiyasining komponent tuzilmasi va uni pedagogik amaliyotda takomillaştirişning beş blokli modeli 93
Xodjayeva Nilufar Salimovna

Talabalarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirişga yönaltirilgan masala va maşqlar hamda ularning didaktik tavsifi 99
Xolmurodova Ozoda Suvonkulovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Inklyuziv ta'lim yönalişi talabalarining kompetentligini rivojlantirişda raqamli ta'lim resurslaridan foydalaniş usuli 107
Kazakbayeva Mariya Alimkulovna

Birinçi kurs talabalarining jismoniy faolligini rivojlantirişda mustaqil maşğulotlarni rejalaştiriş va pedagogik nazoratning özaro boğliqligi 111
Jovshikov Mirkamol Nishonboyevich

Özbekiston maktablarida pedagogik konfliktlar tipologiyasi: nazariy va empirik tahlil 116
Umarova Zuxra Abduraxmanovna

Yer osti plastik quvurlarining zöriqiş-deformatsiya holatiga içki bosim va yotqiziş çuqurligining ta'siri 120
E. Abdimo'minov

Rivojlanişida turli xil nuqsonlari bölgan bolalarning jismoniy va psixik rivojlanişi uyğunligini ta'minlaşning integrativ korreksion-pedagogik tizimi 126
Umarova Mehriniso Ibragim qizi

Birinçi darajali taqqoslamalar va qoldiqlar haqidagi xitoy teoremasining algoritmik hamda kriptografik modifikatsiyalari 131
Turayev Ziyavutdin Uktamxonoviç, Avazmurodova Mehribon Şarif qizi, Abdumajidova Xuşbarno Xurşid qizi

Символика света и тьмы в древнерусской литературе (лексический и семантический анализ) 137
Пардаева Дилфуза Раимовна, Эшмуродова Иноятхон

Boshlanğiç maktablarda öqituvçi va öquvçi munosabatlariga ikki tomonlama yondaşuv 141
Xayitova Zilola Maxmudjonovna

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarini öquvçilarda tanqidiy fikrlaşni rivojlantirişga tayyorlaşda fanlararo integratsiyaning nazariy-metodologik asoslari 145
Ergasheva Surayyo Tulqinovna

Sinf rahbari faoliyatini taşkil etiş 153
Toşov Muxiddin Jöraboyeviç

Yoşlar vatanparvarlik tarbiyasini takomillaştirişning pedagogik mexanizmlari 159
Abdunazarov Abduqodir Odiloviç

"Sutemizuvçilar sinfi" mavzusini muammoli-vaziyatli topşiriqlar asosida öqitiş orqali öquvçilarning fikrlaşini rivojlantiriş metodikasi 162
Eşemov Abdurahim Ravşan öğli

Maktabgaça yoşdagi bolalarda sensor rivojlanişning pedagogik va psixologik asoslari 168
Tohirova Sitora Tohir qizi

Öspirinlik davridagi şaxsiy inqirozlar va ijtimoiy yetuklik dinamikasi 173
Xudoyqulova Şoira Husanovna

Umumiy örta ta'limda şaxsiylaştirilgan ta'lim va individual yondaşuvning pedagogik mohiyati 177
Muminova Dilşodaxon Abduvaxitovna

Tasviriy san'at ta'limida talabalarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirişda raqamli texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari 182
Nuşarov Bobir Bolbekoviç

Şarq mutafakkirlari merosi asosida bölajak öqituvçilarning intellektual madaniyatini falsafiy rivojlantiriş 185
Jasurbek Qurbonov

Boşlanğiç ta'lim jarayonida ijodiy tafakkurni rivojlantirişga xizmat qiluvçi an'anaviy va innovatsion metodlar 188
Dadajonova Aziza Abdurazzoq qizi

Irodaviy sifatlarning ontogenetik rivojlaniş xususiyatlari va şaxsning talabgorlik darajasi bilan özaro boğliqligi 194
Ötkir Jörayev Toşpölatoviç

Yangi Özbekiston şaroitida maktabgaça ta'lim taşkilotlarida bolalar nutqini rivojlantirişning innovatsion pedagogik yondaşuvlari 199
Qurolova Yulduz Karim qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarning 4C könikmalarini STEAM talim texnologiyasi asosida rivojlantiriş 202
Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Orasta Eşmirzayeva Doniyor qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Adabiyot darslarida differensial yondaşuv: Isajon Sultonning "Otamga nimadir böldi" hikoyasi misolida..... 207
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarini intellektual rivojlantirişning pedagogik imkoniyatlari..... 211
Saliyeva Saidaxon Axmadqul qizi

Bölajak öqituvçilarda ma'naviy kompetentlikni rivojlantirişda tarbiyaviy işlar metodikasi fanini öqitişning aksiologik va deontologik imkoniyatlari 214
Şaxayev Bauirjan Seytgaliyeviç

Raqamli makonda tahdidlarning oldini olişning ma'naviy omillari..... 218
Yusubov Jamşid Qadamoviç, Şodmonqulova Dildora Toşpölatovna

Abdurauf Fitrat korpusidagi yuqori çastotali sözlar tahlili..... 222
Alimbekova Mavjuda Xalimjon qizi

The Role of Critical Thinking and Ethical Education in Protecting Society From AI-Driven Manipulation 227
Kodirova Munavvar Ganijonovna

Sun'iy intelekt vositalari yordamida boşlanğiç sinflarda interaktiv ta'limiy öyinlardan foydalaniş metodikasi (2-sinf matematika fani misolida)..... 238
Abloqulov Jaloliddin Nematillo öğli, Şermuxammedov Abdulatif Abdişukur öğli, Qosimova Rayxon Begimqul qizi

Diagnostik yondaşuv asosida öquvçilarning ijodkorlik kompetentligini rivojlantiriş..... 243
Muhamadiyeva Nargiza Qudratovna

Bolani maktab ta'limiga tayyorlaşda rivojlantiruvçi öyinlardan foydalaniş samaradorligi..... 247
Nargiza Ergaşeva Ibrohimovna, Jiyanbayeva Matlyuba Kambaraliyevna

Alişer Navoiy ijodida ma'rifiy-adabiy mavzularni yoritişda ruboiy janrining örni..... 252
Eşniyazova Maysara, Kobilov Namoz

A Methodological Framework For Assessing the Impact of Design Thinking on English Speaking Skills Among Surdopedagogy Students 259
Rajabova Muniskhon Rajab qizi

Early Arithmetic Through Story Problems: A Problem-Type Framework and Strategy Progression for Teaching Addition and Subtraction in Preschool..... 264
Musurmonova Ma'mura Oman qizi

Нейрокогнитивные и цифровые основания методической подготовки будущих учителей русского языка: анализ отечественных и зарубежных исследований 268
Изатова Мадина Мусаевна

Talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini şakllantiriş jarayoni 275
Maxmudova Fotima Şamşidinovna

Oliy ta'lim talabalarida ingliz tilini mustaqil örganiş kompetensiyasini sun'iy intellekt vositasida rivojlantirişning konseptual modeli 280
Ulmasbayeva Malika Alisherovna

Boşlanğiç sinflarda tasviriy san'at maşğulotlarining tahlili 285
Abdullayeva Halima Agzamovna

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining kommunikativ könikma böyiça metodik tayyorgarligini takomillaştiriş 290
Abdiyeva Q. A.

Özbekistonda oilaviy boğçalar: paydo bölişi, huquqiy asoslari va rivojlaniş tendensiyalari..... 294
Yuldosheva Feruza Yaşin qizi

Avestaning bola tafakkurini şakllantirişdagi roli 299
Murodova Gulmira Muxiddin qizi

Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarni tabiatga qiziqtiriş asosida tadqiqotçilik könikmalarini şakllantirişning didaktik mazmuni 303
Elmuratova Dilrabo Muhammatovna, Jabbarova Şahodat Ibrohim qizi

Harbiy xizmatni ötab qaytgan talabalarning oliy ta'lim muhitiga moslaşuvini pedagogik qöllab-quvvatlaş.... 308
Jarimbetov Qutlimurat

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarida moliyaviy boşqaruv samaradorligini oşirişda direktorlarning moliyaviy kompetensiyalarini rivojlantiriş 313
Usanov Zafar Beknazaroviç

Влияние цифровой образовательной среды на социально-психологическую адаптацию обучающихся с особыми образовательными потребностями 317
Рузметова Хилола Абдушориповна, Рузметова Наргиза Ахмедовна

Mustaqil ta'limda kreativ kompetensiyani rivojlantiriş: öz-özini boşqariş va metakognitiv könikmalarning nazariy-pedagogik asoslari 321
Shukurov Xursan Gadoyeviç

Maktabgaça yoşdagi bolalarda kitobxonlik madaniyati va badiiy-estetik didni şakllantirişning pedagogik asoslari 326
Jörayeva Nargiza Tairovna, Tilavbekova Uljan

Paporotniklarning (Polypodióphyta), tuzilişi, rivojlanişi va köpayiş bosqiçlarini örganiş 330
Mutalov Karimjan Abduraximoviç

Методика обучения базовым элементам гимнастики младших школьников на основе сюжетных и подвижных игр 334
Хасанова Галина Мамутовна

Milliy kontentlar vositasida boşlanğiç sinf öquvçilarining soğlom dunyoqaraşini rivojlantiriş mexanizmlari 340
Olimjonova Nozimaxon Dilşod qizi

Logoritmik texnologiyalardan foydalaniş: logopedik amaliyotda zamonaviy yondaşuvlar va metodik tavsiyalar 346
Kurbanova Zaynab Jurakulovna

Özbekistonda gimnastika sport turining tarixiy rivojlanişi va zamonaviy tendensiyalari 351
Jumayev Abdilxakim Turdiyevich

Boksçilarning musobaqa faoliyatida texnik-taktik harakatlar samaradorligining tahlili 354
V. D. Anaşov

Alifbe darslarida muammoli vaziyatlar asosida öquvçilarning fikrlaş faolligini rivojlantiriş metodikasi 358
Omarova Surayyo Rustamjon qizi

Ilm, ruhiyat va axloqiy tarbiya: avloniy, ibn sino va forobiy qaraşlari uyğunligi 364
Karamatova Dilfuza Sadinovna, Fayzullayeva Iroda Togayevna

Bola subyektliligi şakllanişida onaning psixologik farovonligining örni 369
Abdusattorova Malika Olim qizi

Innovatsion ta'lim şaroitida bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining faoliyatini rivojlantiriş 374
Buvrayev Akram Rustam öğli

Bölajak tarbiyaçilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiriş metodikasi 378
Rizayeva Gulnora Botirovna, Sodiqova Şahnoza Bilolovna

Maktabgaça ta'limda milliy tarbiya asosida yoş avlodni tarbiyalaşning samaradorligi 383
Nuritdinova Xurshida Narpulatovna, Bobomurodova Sevinch Abduğaniyevna

Sun'iy intellektli virtual suhbatdoş orqali eşitişda nuqsoni bölgan bolalarning muloqot könikmalarini rivojlantiriş 388
Mavlonova Dilafro'z Qiryigit qizi

Şarq mutafakkirlarining pedagogik qaraşlarini raqamli resurslar yordamida öquv jarayoniga integratsiya qiliş 393
Raximova Madina Xasanovna

Ta'lim sifatini boşqarişning zamonaviy mexanizmlari 399
Masharipova Maksuda Beknazarovna, Xabibullayeva Go'zalxon Xabibullayevna

Fikr yuritiş tezligining ösmirlar dunyoqaraşining şakllanişiga ta'siri 404
R. A. Abdurasulov, M. Şodmonqulova

Kasbiy ustanovkalar va kasbiy identifikatsiya: nazariya, tajriba va istiqbollar 407
Raximova Möminaxon Zokirjonovna

Bölajak tarbiya fani öqituvçilarini 4K modeli asosida innovatsion tarbiyaviy faoliyatga tayyorlaş metodikasini takomillaştiriş 414
Ibrohimova Sunbula Asilbek qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Eyler funksiyasining multiplikativ xossalari va uning sonlar nazariyasidagi tatbiqlari 419
Muxidinova Sevinç Umidilla qizi, Xakimova Yulduz Nodirbek qizi

Kiçik yoşdagi (1–3 yoş) bolalarning nutqning rivojlanişi va ularda nutq va motorikani pedagogik rağbatlantiriş 422
Abdulxamitova Gulmiraxon Obidjon qizi

Nutqi töliq rivojlanmagan bolalarni savodga örgatişning nazariy asoslari 427
Xudoyqulova Rano Aqmuradovna

Boşlanğiç sinf darsliklarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvçi maşqlar tizimini takomillaştiriş 431
Oçilova Marg'uba Raxmatovna

INNOVATSION TA'LIM ŞAROITIDA BÖLAJAK BOŞLANĞIÇ SINF ÖQITUVÇILARINING FAOLIYATINI RIVOJLANTIRIŞ

Buvrayev Akram Rustam öğli
Boşlanğiç ta'lim pedagogikasi kafedrasi öqituvçisi

Annotatsiya: Uşbu maqolada innovatsion ta'lim şaroitida bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining kognitiv faoliyatini rivojlantiriş dinamikasining pedagogik va metodik asoslari yoritilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida bölajak öqituvçilarning mustaqil fikrlaşi, axborotni izlaş, tahlil qiliş, umumlaştiriş, muammoli vaziyatlarga yeçim topiş hamda ijodiy qarorlar qabul qiliş kompetensiyalarini rivojlantiriş masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Kognitiv faoliyatning mazmuni, tarkibiy komponentlari, rivojlaniş mezonlari va körsatkiçlari aniqlashtirilgan. Şuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalar, muammoli ta'lim, loyihaviy ta'lim, hamkorlikda öqitiş va raqamli ta'lim vositalarining bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilari kognitiv faoliyatiga ta'siri asoslab berilgan. Tadqiqot doirasida kognitiv faoliyat rivojlanişining motivatsion, mazmuniy, operatsion-faoliyatli va refleksiv bosqiçlarini qamrab oluvçi dinamik model taklif etilgan. Mazkur model bölajak öqituvçilarning kasbiy tayyorgarligini takomillaştiriş, intellektual salohiyatini rivojlantiriş hamda innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlaşga xizmat qiladi.

Kalit sözlar: innovatsion ta'lim, bölajak boşlanğiç sinf öqituvçisi, kognitiv faoliyat, biliş jarayoni, rivojlaniş dinamikasi, pedagogik texnologiya, refleksiya, mustaqil fikrlaş.

Abstract: This article examines the pedagogical and methodological foundations of the development dynamics of cognitive activity among prospective primary school teachers in the context of innovative education. It analyzes the formation of independent thinking, information retrieval and analysis, knowledge synthesis, problem-solving skills, and creative decision-making. The content, structural components, criteria, and indicators of cognitive activity development are clarified. The article substantiates the impact of innovative pedagogical technologies, problem-based learning, project-based learning, collaborative learning, and digital educational resources on students' cognitive development. A dynamic model consisting of motivational, content-based, operational-activity, and reflective stages is proposed. The practical significance of the research lies in improving the professional training of future primary school teachers and developing their readiness for innovative pedagogical practice.

Key words: innovative education, prospective primary school teachers, cognitive activity, cognitive development, development dynamics, pedagogical technologies, reflection, independent thinking.

Аннотация: В статье рассматриваются педагогические и методические основы динамики развития когнитивной деятельности будущих учителей начальных классов в условиях инновационного образования. Анализируются вопросы формирования самостоятельного мышления, поиска и анализа информации, обобщения знаний, решения проблемных ситуаций и принятия творческих решений. Уточняются содержание, структурные компоненты, критерии и показатели развития когнитивной деятельности будущих педагогов. Обосновывается влияние инновационных педагогических технологий, проблемного и проектного обучения, цифровых образовательных ресурсов и интерактивных методов на развитие познавательной активности студентов. Предлагается динамическая модель развития когнитивной деятельности, включающая мотивационный, содержательный, операционно-деятельностный и рефлексивный этапы. Практическая значимость исследования заключается в совершенствовании профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов и формировании их готовности к осуществлению инновационной педагогической деятельности.

Ключевые слова: инновационное образование, будущий учитель начальных классов, когнитивная деятельность, познавательная активность, динамика развития, педагогические технологии, рефлексия, самостоятельное мышление.

KIRIŞ

Bugungi globallaşuv va axborotlaşuv jarayonida ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri raqobatbardoş, mustaqil fikrlaydigan, ijodiy yondaşuvga ega va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalana oladigan pedagog kadrlarni tayyorlaşdan iborat. Ayniqsa, boşlanğiç ta'lim tizimida faoliyat

yuritadigan öqituvçilarning kasbiy kompetentligini rivojlantiriş alohida ahamiyat kasb etadi. Çunki boşlanğiç ta'lim bolaning intellektual, ma'naviy, ijtimoiy va biliş rivojlanişining muhim poydevori hisoblanadi.

Innovatsion ta'lim muhitida bölajak boşlanğiç sinf öqituvçisidan nafaqat tayyor bilimlarni özlaştiriş, balki mavjud bilimlarni tahlil qiliş, yangi bilimlarni mustaqil egallaş, pedagogik vaziyatlarni baholaş, muammolarga ijodiy yeçim topiş va öz faoliyatini tanqidiy tahlil qiliş talab etiladi. Bu esa, eng avvalo, uning kognitiv faoliyatini rivojlantiriş zaruratini yuzaga keltiradi.

Kognitiv faoliyat şaxsning biliş jarayonlari, jumladan, idrok, diqqat, xotira, tafakkur, tasavvur, tahlil, sintez va refleksiya bilan bağliq murakkab intellektual jarayon hisoblanadi. Mazkur faoliyat insonning atrof-muhitni anglaşiga, bilimlarni özlaştirişiga, ular örtasidagi munosabatlarni aniqlaşiga hamda yangi bilimlarni mustaqil şakllantirişiga xizmat qiladi.

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining kognitiv faoliyatini rivojlantiriş jarayoni uzluksiz, bosqiçma-bosqiç va dinamik xususiyatga ega. Uşbu jarayonda talabaning bilim olişga bölgan ehtiyoji, biliş motivlari, intellektual imkoniyatlari, mustaqil ta'lim könikmalari va refleksiv qobiliyatlari özaro uyğunlikda rivojlanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Kognitiv faoliyat muammosi pedagogika, psixologiya va ta'lim metodikasi fanlarida muhim ilmiy yönaliş-lardan biri sifatida örganilgan.

Jumladan, J. Piaje tadqiqotlarida biliş jarayonining rivojlanişi şaxsning faol intellektual faoliyati bilan bağliq holda izohlangan. Olimning fikriça, bilimlar tayyor şaklda özlaştirilmaydi, balki şaxsning atrof-muhit bilan faol munosabati natijasida şakllanadi.

L. S. Vigotskiy tomonidan işlab çiqilgan madaniy-tarixiy rivojlaniş nazariyasida ta'lim va rivojlanişning özaro aloqadorligi asoslab berilgan. Uning yaqin rivojlaniş zonasi haqidagi qaraşlari pedagogik jarayonda talabaning mustaqil imkoniyatlari bilan pedagogik kömak orqali erişiladigan natijalar örtasidagi munosabatni tuşunişda muhim nazariy asos bölib xizmat qiladi.

J. Bruner biliş jarayonida kaşf etiş orqali örganiş, mustaqil izlaniş va bilimlarni faol konstruksiyalaşga alohida e'tibor qaratgan. Uning yondaşuvi innovatsion ta'lim şaroitida talabaning passiv bilim oluvçidan faol bilim yaratuvçiga aylanişini nazarda tutadi.

B. Blum tomonidan işlab çiqilgan ta'lim maqsadlari taksonomiyasi esa bilimlarni eslab qoliş, tuşuniş, qöllaş, tahlil qiliş, baholaş va yaratiş kabi kognitiv darajalarni farqlaş imkonini beradi. Mazkur yondaşuv bölajak öqituv-çilarning intellektual rivojlanişini baholaşda metodologik ahamiyatga ega.

J. Dyuining ta'limga oid qaraşlarida tajriba, amaliy faoliyat, muammolarni hal etiş va refleksiv fikrlaş bilim-larni egallaşning muhim omillari sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur ilmiy qaraşlar asosida kognitiv faoliyatni rivojlantiriş faqat bilimlar hajmini oşiriş bilan çeklanmas-ligi, balki bilimlarni mustaqil özlaştiriş, qayta işlaş, amaliyotga tatbiq etiş va yangi intellektual mahsulot yaratiş imkoniyatlarini ham qamrab olişi aniqlandi.

Innovatsion ta'lim şaroitida kognitiv faoliyat bölajak öqituvçining bilim olişga bölgan içki ehtiyoji, intellektual imkoniyatlari, mustaqil izlaniş qobiliyati va özlaştirilgan bilimlarni amaliy faoliyatga tatbiq etiş imkoniyatlarini ifodalovçi yaxlit pedagogik jarayon sifatida namoyon böladi.

Bizning yondaşuvimizga köra, bölajak boşlanğiç sinf öqituvçisining kognitiv faoliyati – bu uning kasbiy va şaxsiy rivojlanişini ta'minlovçi, bilimlarni mustaqil egallaş, tahlil qiliş, umumlaştiriş, muammoli vaziyatlarda qöllaş hamda öz biliş faoliyatini refleksiv baholaşga yönaltirilgan intellektual jarayonlar majmuasidir.

Mazkur ta'rifda kognitiv faoliyatning uçta muhim xususiyati namoyon böladi:

1. Faollik xususiyati – talabaning bilim oliş jarayonida mustaqil iştir oki, savollar qöyişi va muammolarga yeçim izlaşi.
2. Ijodiy xususiyati – mavjud bilimlar asosida yangi ğoyalar, yondaşuvlar va pedagogik yeçimlar işlab çiqişi.
3. Refleksiv xususiyati – öz bilimlari, intellektual imkoniyatlari va öquv faoliyati natijalarini tahlil qilişi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kognitiv faoliyat rivojlanişining dinamikasi

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining kognitiv faoliyatini rivojlantiriş dinamikasi talabalarning bilim olişga bölgan munosabati, intellektual mustaqilligi, muammolarni hal etiş qobiliyati va refleksiv könikmalaridagi bosqiç-ma-bosqiç özgarişlarni ifodalaydi.

Tadqiqot doirasida kognitiv faoliyat rivojlanishining quyidagi tört ta bosqichini ajratiş maqsadga muvofiq:

Birinçi bosqiç – **motivatsion-yönaltiruvçi bosqiç.**

Uşbu bosqiçda talabalarda bilim olişga bölgan ehtiyoj, kasbiy qiziqiş, intellektual faollik va mustaqil izlanişga intiliş şakllantiriladi.

Bunda muammoli savollar, intellektual topşiriqlar, munozaralar, pedagogik vaziyatlar va motivatsion maşqlardan foydalaniş samarali hisoblanadi.

Ikkinçi bosqiç – **mazmuniy-biliş bosqiçi.**

Mazkur bosqiçda talabalar pedagogik, psixologik va metodik bilimlarni özlaştiradilar, axborot manbalari bilan işlaş, muhim ma'lumotlarni ajratiş, bilimlarni tizimlaştiriş va umumlaştiriş könikmalarini rivojlantiradilar.

Uşbu jarayonda elektron ta'lim resurslari, raqamli kutubxonalar, interaktiv platformalar va multimedia vositalaridan foydalaniş muhim ahamiyat kasb etadi.

Uçinçi bosqiç – **operatsion-ijodiy bosqiç.**

Bu bosqiçda talabalarning nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarda qöllaş, pedagogik muammolarni mustaqil hal etiş, ijodiy topşiriqlar bajariş va innovatsion metodlarni loyihalaş qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Loyihaviy ta'lim, muammoli ta'lim, keys-stadi, STEAM yondaşuvi va hamkorlikda öqitiş texnologiyalaridan foydalaniş uşbu bosqiçning samaradorligini oşiradi.

Törtinçi bosqiç – **refleksiv-baholovçi bosqiç.**

Mazkur bosqiçda talaba özining biliş faoliyati natijalarini tahlil qiladi, erişilgan yutuqlar va mavjud kamçiliklarni aniqlaydi, mustaqil rivojlaniş yönalişlarini belgilaydi.

Innovatsion ta'lim texnologiyalarining kognitiv faoliyat rivojlanişiga ta'siri

Innovatsion ta'lim şaroitida kognitiv faoliyatni rivojlantiriş an'anaviy ta'lim usullarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyğunlaştirişni talab qiladi.

Birinçidan, muammoli ta'lim texnologiyasi talabalarda mustaqil fikrlaş, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qiliş va asoslangan qaror qabul qiliş könikmalarini rivojlantiradi. Masalan, bölajak boşlanğiç sinf öqituvçisiga "boşlanğiç sinf öquvçisi matn mazmunini tuşunmasdan yod olayotgan bölsa, qanday pedagogik yondaşuvni tanlaş lozim?" kabi muammoli vaziyat taqdim etiladi. Talabalar vaziyatni tahlil qilib, bir neçta yeçim işlab çiqadilar va ularni ilmiy-metodik jihatdan asoslaydilar.

Ikkinçidan, loyihaviy ta'lim texnologiyasi talabalarning mustaqil izlaniş, axborotlarni saralaş, rejalaştiriş va ijodiy mahsulot yaratiş qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan, "boşlanğiç sinflarda interaktiv ta'lim muhitini taşkil etiş" mavzusida loyiha tayyorlaş jarayonida talabalar nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bağlaydilar.

Uçinçidan, raqamli ta'lim texnologiyalari axborot bilan işlaş, elektron resurslardan foydalaniş, vizual materiallarni tahlil qiliş va individual ta'lim trayektoriyasini şakllantiriş imkoniyatlarini kengaytiradi.

Törtinçidan, hamkorlikda öqitiş texnologiyasi talabalar örtasida fikr almaşiş, öz nuqtayi nazarini asoslaş, boşqalarning fikrini tahlil qiliş va jamoaviy qaror qabul qiliş könikmalarini rivojlantiradi.

Beşinçidan, refleksiv ta'lim texnologiyasi talabalarga öz bilimlari, faoliyati va rivojlaniş natijalarini muntazam baholaş imkonini beradi.

Şunday qilib, innovatsion texnologiyalar kognitiv faoliyatning alohida komponentlarini emas, balki ularning özaro integratsiyasini ta'minlaşga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, innovatsion ta'lim şaroitida bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining kognitiv faoliyatini rivojlantiriş zamonaviy pedagogik ta'limning ustuvor yönalişlaridan biri hisoblanadi. Çunki bölajak pedagogning kasbiy kompetentligi, intellektual salohiyati, ijodiy fikrlaşi va mustaqil qaror qabul qiliş qobiliyati bevosita uning kognitiv faoliyati rivojlanganlik darajasi bilan bağliq.

Kognitiv faoliyat bölajak boşlanğiç sinf öqituvçisining bilimlarni mustaqil egallaş, tahlil qiliş, umumlaştiriş, amaliyotga tatbiq etiş va refleksiv baholaşga yönaltirilgan yaxlit intellektual faoliyatidir. Kognitiv faoliyatning rivojlanişi motivatsion, mazmuniy, operatsion-faoliyatli va refleksiv komponentlarning özaro uyğunligi asosida amalga oşadi. Kognitiv faoliyat rivojlaniş dinamikasini motivatsion-yönaltiruvçi, mazmuniy-biliş, operatsion-

ijodiy va refleksiv-baholovçi bosqiçlar asosida taşkil etiş maqsadga muvofiq. Muammoli ta'lim, loyihaviy ta'lim, hamkorlikda öqitiş, STEAM yondaşuvi va raqamli ta'lim vositalari talabalarning mustaqil fikrlaşi, ijodiy izlanişi hamda intellektual faolligini rivojlantiriş uçun muhim pedagogik imkoniyatlarni yaratadi. Kognitiv faoliyat rivojlanişini baholaşda motivatsion, kognitiv, faoliyatli va refleksiv mezonlardan foydalaniş talabalarning individual rivojlaniş xususiyatlarini aniqlaş imkonini beradi.

Şu asosda oliy pedagogik ta'lim muassasalarida bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining kognitiv faoliyatini rivojlantirişga yönaltirilgan maxsus metodik tizimni joriy etiş, mustaqil ta'lim topşiriqlarini takomillaştiriş va refleksiv baholaş mexanizmlarini kengaytiriş tavsiya etiladi.

Mazkur yönalişdagi tadqiqotlarning keyingi bosqiçida işlab çiqilgan modelni tajriba-sinovdan ötkaziş, diagnostik vositalarni takomillaştiriş hamda kognitiv faoliyat rivojlaniş dinamikasini matematik-statistik jihatdan asoslaş muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Azizxöjayeva N. N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toşkent: TDPU, 2003. – 174 b.
2. Işmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toşkent: Iste'dod, 2008.
3. Işmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Tarbiyada innovatsion texnologiyalar. – Toşkent, 2010.
4. Tolipov Ö., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari. – Toşkent: Fan, 2010.
5. Farxodovna, D. S. (2023). Bola şaxsiyatini rivojlantirişda milliy mentalitetning örni. Ta'lim va rivojlaniş tahlili onlayn ilmiy jurnali, 3(2), 31–35.
6. Oçilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toşkent, 2000.
7. Yuldashev J. Ğ., Usmonov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etiş. – Toşkent: Fan va texnologiya, 2012.
8. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toşkent: Moliya, 2003.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(4)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.